

UNDERVISNINGS
MINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

TEMA: Udvikling af en stærk læringskultur

Erfaringer fra tre kommuner

I Aabenraa går viden og vejledning fra "jeg" til "vi"

AF DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

AABENRAA KOMMUNE

Titel:

Does Aabenraa know what Aabenraa knows

Antal deltagende skoler:

20 skoler i Aabenraa Kommune.

Med etableringen af seks professionelle læringsfællesskaber skruer Aabenraa Kommune op for vejlederes deling af praksisnær viden på tværs af skolerne.

Hvorfor opnår nogle skoler bedre læseresultater i forhold til andre skoler i kommunen? Hvordan kan gode undervisningsmaterialer udviklet på én skole komme andre skoler til gavn? Det er spørgsmål, som ledere og vejledere i Aabenraa Kommune tager op i fællesskab og finder svar på. Med projektet Does Aabenraa know what Aabenraa knows har kommunen søsat seks professionelle læringsfællesskaber

(PLF'er), der kobler vejledere fra 20 skoler sammen for at skabe en stærkere videndelings- og læringskultur til gavn for elevernes læring. Desuden har kommunen etableret fem professionelle leder-netværk på tværs af skolerne.

De professionelle læringsfællesskaber og netværk har især to fokusområder: dels at analysere, fortolke og forankre viden om elevernes læringsudbytte, dels

Formål:

Formålet er dels at arbejde mere databaseret med elevernes læring og styrke eleverne fagligt, dels at skabe en sparringskultur præget af åbenhed, nysgerrighed og aktiv deltagelse på tværs af kommunens skoler. Det sker gennem fem leder-netværk og ved uddannelse af vejledere, som organiseres i seks professionelle læringsfællesskaber (PLF'er) på tværs af kommunens 20 skoler.

at videndele om skolernes praksis og opbygge en nysgerrighed over for andre skolers positive resultater.

Nikolaj Schnurre, læringskonsulent i ledelse fra Aabenraa Kommune, fortæller om ideen bag projektet:

"Læringsfællesskaberne har til opgave at gøre skolerne klogere på hinanden og dermed udvikle Aabenraas skolevæsen, særligt med fokus på skolernes succeser. Kongstanken i projektet er, at vi sammen har mange løsninger."

Et eksempel på videndeling handler om læsning: Skolerne

i Aabenraa er gode til at lære eleverne at læse i indskoling, men på tre ud af fire skoler falder mængden af gode læsere på mellemtrinnet. Hvad gør den sidste fjerdedel af skolerne for at fastholde antallet af gode læsere? Det undersøgte ledere og vejledere og fandt blandt andet frem til, at det hjælper med særlige indsatser for læsesvage elever og at prioritere læsevejledning på mellemtrinnet.

Fra lokal til fælles viden

Før projektstart i 2016 havde skolerne uddannet 80 vejledere inden

Kort om puljen

Artiklerne formidler erfaringer fra tre projekter, som i skoleåret 2016/17 har arbejdet med at udvikle en stærkere læringskultur. Projekterne har fået tildelt midler fra Undervisningsministeriets pulje til lokal udvikling og etablering af praksisnær viden om den nye folkeskole.

Formålet med puljemidlerne er at lade kommuner og skoler udvikle lokale løsninger i forbindelse med nogle af de udfordringer, de oplever i arbejdet med folkeskolereformen, og på den baggrund skabe praksisnær viden. Puljen har støttet udviklingsprojekter, der falder inden for to temaer: udvikling af en længere og mere varieret skoledag samt udvikling af en stærk læringskultur på skolerne.

for matematik, dansk, inklusion, it og læring, tidlig sprogstart og læsning. Disse vejledere var primært uddannet til at gøre en forskel for elevernes læring på egen skole. Det var sjældent, at den lokale viden udviklet på én skole kom videre til andre skoler eller blev samlet op i fællesskab. Fx var nogle skoler begyndt at lave analyser med afsæt i data om elevernes læringsudbytte, men den viden fik andre skoler i Aabenraa sjældent kendskab til. Kommunen var langt fra i mål med deling af praksisnær viden på tværs af skoler.

Med projektet er sigtet at få skolernes lokale viden omsat til fælles viden. Lene Pagh, leder af Pædagogisk Udviklingscenter i Aabenraa Kommune og tovholder for to af de professionelle læringsfællesskaber, uddyber formålet med projektet:

”Projektets mål er at gå fra ’hvad ved jeg?’ til ’hvad ved vi?’. Når man kan sparre med hinanden på tværs af skoler, kan man bedre bidrage til hinandens undervisning og få praksisnær viden i spil. De gode erfaringer bliver bragt videre, så andre skoler også kan have glæde af dem.”

Tre SMARTE mål

De seks professionelle læringsfællesskaber er: PLF Dansk, PLF Læsning, PLF Matematik, PLF Inklusion, PLF Tidlig Sprogstart, PLF IT og Læring. En vejleder fra hver skole deltager i et læringsfællesskab, dvs. at hvert PLF består af 20 vejledere. Kommis-soriet for hvert PLF tager afsæt i syv strategiske hovedmål, som kommunen har fastlagt for skolerne, men derudover formulerer vejlederne i PLF’erne også tre SMARTE mål. Et SMART mål er:

Specifikt, Målbart, Accepteret, Realistisk, Tidsbestemt, Evaluerbart. Mindst et af de tre mål skal tage afsæt i data.

De professionelle læringsfællesskaber bruges fx til at indsamle og fortolke data om specifikke emner på tværs af skolerne og til at tilrettelægge særskilte indsatser. Vejlederne i PLF IT og Læring vil fx understøtte, at kommunens fælles digitale læremidler kommer i brug. Som led i den proces har vejlederne sat et mål om en samlet kommunal fremgang på mindst 3 % i forhold til besøg og sidevisninger på fagportaler. Vejlederne har lavet en indsats på alle skoler for at vise lærerne muligheder med de digitale læremidler.

”Vi kan se, at det gør en forskel på brugen af digitale læremidler, når vi laver en samlet indsats. Målet om en stigning på 3 % er

nået – og meget mere end det. Det er et eksempel på, at det hjælper at løfte i flok på tværs af skoler. Men besøgstallene falder igen, hvis vi ikke gør noget i PLF,” siger Lise Wortmann, der er lærer og vejleder på Kongehøjskolen i Aabenraa. Sammen med Lene Pagh er hun tovholder for PLF IT og Læring.

Nye forløb og materialer

Det første års arbejde med professionelle læringsfællesskaber er mundet ud i eksemplariske forløb og konkrete materialer. Fx er der udviklet undervisningsforløb om innovativ brug af it, kritisk læsning og søgning i alle faser, brug af GeoGebra og den gode historie. Forløbene er tilgængelige for skoler i Aabenraa gennem læringsplatformen Meebook; nogle forløb er tilgængelige for andre kommuner. Forløbene er kvalificeret, ved at de er afprøvede, og de er udviklet gennem didaktiske samtaler før og efter afprøvning.

”Det handler om at give lærerne nogle smagsprøver, så de ved, hvad de kan vælge imellem. I PLF

udvikler vi og redigerer materiale sammen, fx har vi lavet små film, flyers og bordkort til lærere og elever. Ideerne breder sig fra vejleder til vejleder til lærerne og eleverne – og tilbage igen til vejlederne. Jeg har fået vildt mange gode ideer som en del af PLF og taget ideerne videre til min skole. Jeg har også bidraget med ideer til andre skoler, men pointen er, at jeg har gjort det i samklang med de andre vejledere,” siger Lise Wortmann.

En erfaring fra arbejdet med de temaspecifikke læringsfællesskaber er, at det giver vejlederne et særligt rum til fordybelse og videnudvikling.

”Den vigtigste erfaring er, at vi sammen kan meget mere. I mit PLF har vi alle it-brillerne på, og vi har alle det samme formål: at få noget med hjem til skolen om it. Det er godt at få flere øjne på sagen fra andre med samme interesse som dig,” siger Lise Wortmann.

Selv om projektet er afsluttet, fortsætter arbejdet i de professionelle læringsfællesskaber,

finansieret af skolerne selv. Aabenraa Kommunes evaluering viser, at skolerne er meget glade for videndelingen på tværs. I det første projektår holdt hvert PLF ca. ti møder a tre timer. I næste skoleår mødes hvert PLF seks gange a tre timer, og der er indlagt forberedelsestid før hvert møde.

Videndelingen om positive resultater på tværs af skoler spiller ind på, hvordan eleverne klarer sig i nationale test, fortæller Nikolaj Schnurre, læringskonsulent i ledelse i Aabenraa Kommune:

”Når vi ser på nationale test, så har det haft en meget stor effekt. Vi har blandt andet formået at løfte eleverne i dansk med 4 procentpoint og i matematik med 5 procentpoint,” siger han.

Kapacitetsopbygning giver et fælles fokus

IKAST-BRANDE KOMMUNE

Titel:

Udvikling af en stærk kollaborativ lærings- og videndelingskultur på alle skoler i Ikast-Brande

Antal deltagende skoler:

12 folkeskoler samt 10.-klassecentret i Ikast-Brande Kommune.

Formål:

Formålet er at udvikle og understøtte en stærk lærings- og videndelingskultur på skoler i Ikast-Brande Kommune – med fokus på elevernes trivsel og læring. Læringskulturen understøttes af fælles didaktiske redskaber, herunder læringsmål i undervisningen, og et virtuelt konferencerum.

Ikast-Brande er ved at opbygge en stærk læringskultur med fokus på elevernes læring og med videndeling på tværs af skolerne. To vejledere fra hver skole er drivere i udviklingen.

Når Bente Thorsen tager hul på en ny lektion på Ikast Nordre Skole, skitserer hun først, hvor klassen fagligt skal hen i løbet af lektionen – fordelt på tre niveauer. Hun fortæller, hvad alle i klassen skal kunne, hvad nogle skal kunne, og hvad få skal kunne.

”Hvis 4. klasse skal lære om trekantsprincippet ved at arbejde med trekanter i broer, har jeg fx et mål for alle i klassen om, at de skal kunne se, hvilke fordele der er ved trekanter i broer. Et andet mål er, at nogle elever kan bygge en robust bro. Et tredje mål er, at nogle få skal kunne forklare mig, hvorfor broen er robust,” siger Bente Thorsen. Hun er lærer på Ikast Nordre Skole og udvalgt som læringsvejleder i projektet Udvikling af en stærk kollaborativ lærings- og videndelingskultur på alle skoler i Ikast-Brande.

Ikast-Brande ønsker med projektet at videreudvikle arbejdet med læringsmål og etablere en fælles kapacitetsopbygning på kommunens 12 skoler samt et 10.-klassecenter. Hver skole har udvalgt to læringsvejledere, der fungerer som drivere for en kollaborativ læringskultur og sammen med ledelsen støtter udviklingen af projektet blandt resten af medarbejderne.

Ikke en tjekliste

Skolerne i Ikast-Brande har sammen med konsulentfirmaet TEACH fortolket arbejdet med læringsmål. Lisbeth Tarp Mouritzen, pædagogisk konsulent i Ikast-Brande Kommune, fortæller om arbejdet med læringsmål:

”Vi nedbryder de Fælles Mål, så det passer til forskellige elever i fx 4. B. Vi kan ikke lave individuelle læringsmål for 25 elever. I stedet tager vi afsæt i tre forskellige typer læringsmål og udvælger i hver klasse tre elever, der er klar til at tage et spring i forhold til læringsmålene. De tre elever bliver respondenter for de tre niveauer i undervisningen.”

For lærer og læringsvejleder Bente Thorsen er det en stor forandring at undervise ud fra tre niveauer af læringsmål. Arbejdet med læringsmål skal ikke være en tjekliste for, at børnene har nået målet, men et redskab til at rette blikket mod, hvad børnene rent faktisk lærer.

”Jeg kan mærke, at eleverne bliver optaget og rigtig gerne vil nå mine mål. Alle mennesker

vil gerne lykkes i forhold til de forventninger, de møder. Jeg bevæger mig fra at fokusere på min egen undervisning til at fokusere på elevernes læring. Det fokus betyder, at jeg underviser på en anden måde i dag, end jeg gjorde for et år siden. Det handler ikke om undervisning, men om læring. Jeg er mere undersøgende og nysgerrig i forhold til læring og vejledning, og det giver nogle nysgerrige børn, der gerne vil nå deres mål,” siger Bente Thorsen.

Kollektiv videnkapacitet

Projektet bygger på en vision om, at enkeltindivider ikke kan opbygge en stærk læringskultur. Det er et kollektivt og kollaborativt projekt på den enkelte skole og på tværs af skoler. Derfor er fundamentet i projektet en kollektiv kapacitetsopbygning. Kapacitetsopbygningen sker i samarbejde med konsulentfirmaet TEACH, der kompetenceudvikler de udvalgte vejledere, så de kan løfte skolerne lokalt.

Vejlederne lærer at bruge en række didaktiske redskaber, blandt andet læringsmål i undervisning og forudsætningsvurdering af elevers kompetenceniveau. Det metodiske grundlag er modellen Den Professionelle Læringscirkel, som vejlederne bruger til at undersøge egen praksis og læring. Modellen er et redskab til at skærpe fokus dels på handlinger i undervisningen, dels på, hvad disse handlinger betyder for elevernes læring og udvikling.

Sparring på tværs af skoler

En central del af kompetenceprocessen er et *netværk*, hvor ledere og læringsvejledere deler viden og får faglig viden samt konkrete redskaber til vejledningsprocessen. To læringsvejledere og én leder fra hver skole deltager i netværket, der i projektåret mødtes fem gange. Netværket fortsætter efter projektet.

En anden del er vejledning i *virtuelle konferencerum*, som understøtter videndelingen på skoler og mellem skoler i

kommunen. Der er et virtuelt konferencerum på hver skole, hvor teams på tværs af skoler kan sparre med hinanden. Rummet muliggør en let og effektiv tilgang til at udveksle viden mellem skoler.

”Det var nyt for mig at bruge videokonference. Vi blev positivt overraskede over, at vejledningsrummet bliver det samme. Selvfølgelig bliver der ikke smalltalk, men man kan grine og græde på samme måde. Vi ser det som et vejledningsrum og er lærende i det,” siger Bente Thorsen fra Ikast Nordre Skole.

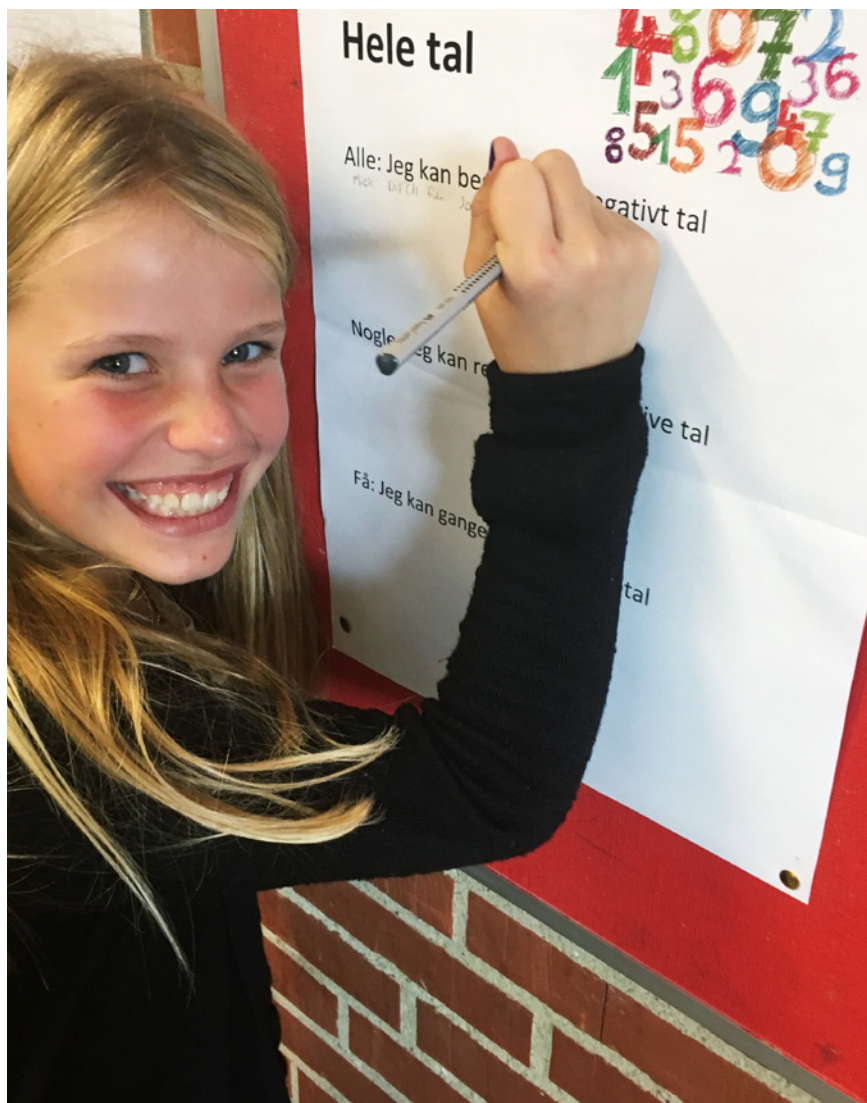
Et fælles sprog for læring

Projektet har givet Bente Thorsen en ny rolle som vejleder:

”Der står ikke noget i en projektbeskrivelse om, at jeg skal lære, men hvor har jeg lært meget det seneste år. Jeg har lært, hvordan man vejleder, og i dag kan jeg vejlede i andre emner – og det kunne jeg ikke for et år siden.”

Skoleudvikling er et langt, sejt træk, og det kan være svært at se kollektive resultater på den korte bane. Et første vigtigt skridt er imidlertid at finde et fælles sprog for udviklingen. Det fortæller Lisbeth Tarp Mouritzen, der iagttagende en ændring hos ledelsen:

”Jeg ser en gejst hos ledere, der føler sig understøttet i en skoleudvikling og ikke føler, de står alene med en forandring. Det er en kæmpe ændring. Set fra min stol begynder vi at have et fælles begrebsapparat, og det gør det nemmere at samle udvikling på tværs. Vi skal ikke have standardisering, men vi har brug for et fælles sprog om læring, og det har vi fået,” siger Lisbeth Tarp Mouritzen.

Praksistjek

Hver gang læreren har undervist, kan hun eller han bruge et praksistjek som et redskab til at tænke sin undervisning igennem:

- Hvad vil du gerne have, at dine elever skal lære?
- Hvad betyder det for dine elever, når du gør og vil sådan?
- Hvis de skal flyttes fagligt eller socialt, hvad vil du så gøre?
- Hvad så du?
- Hvilke tegn så du?
- Hvad opdagede du?

Stærkt samarbejde skaber bedre sammenhæng

KØBENHAVNS KOMMUNE

Titel:

Et meningsfuldt tværprofessionelt samarbejde

Deltagende skole:

Tingbjerg Skole.

Formål:

Formålet er at udvikle det tværprofessionelle samarbejde på baggrund af et fælles læringsbegreb, så eleverne oplever en sammenhængende, varieret og motiverende skoledag, der fremmer deres læring, trivsel og læringsparathed.

På Tingbjerg Skole har mange elever faglige og sociale udfordringer. Skolen ligger i et socialt boligbyggeri, mange elever kommer fra socialt udsatte familier, og 95 % er flersprogede.

Med projektet Et meningsfuldt tværprofessionelt samarbejde vil Tingbjerg Skole skabe en sammenhængende dag for eleverne i indskolingen og styrke deres læring og trivsel. Det sker med et stærkt samarbejde mellem lærere og pædagoger. Et samarbejde, der tager udgangspunkt i tre helt centrale tiltag:

- Skole- og fritidsdel har et fælles ledelsesteam.
- Hver klasse i indskolingen har en fast klasssepædagog, som er med i årgangsteamet.
- Hver klasssepædagog kan undervise.

Det tværprofessionelle samarbejde er hele tiden i udvikling, ligesom ledelsen løbende tager medarbejderne med på råd. På initiativ af lærere og pædagoger har skolen fx sat mini-fagkurser i gang, hvor pædagogerne får boostet deres faglighed i dansk og matematik med konkrete redskaber til undervisningen.

Samarbejdet betyder, at lærere og pædagoger får et mere helt billede af eleverne, og det billede kan de give videre til forældrene. Det skaber en mere tryk sammenhæng for eleverne, og det stærke samspil mellem læreres og pædagogers kompetencer styrker elevernes læring og trivsel.

Få mere viden om det tværprofessionelle samarbejde i videoen *Stærkt samarbejde skaber bedre sammenhæng*.